

2020 – DOSARELE PATRIMONIULUI (LIII):

3200 victime ale ciumei, în Sibiu!

- cel mai mare conducător de război țărănesc? - trupuri vii de mîncare unor oameni ...? - Ungro-Vlahia și Ruso-Vlahia!

2020 Anul omagial al pastoratelor părinților și copiilor

vechi drept cutumiar românesc

Jus Valahicum

Dosarele patrimoniului (LIII)

Gheorghe Doja cca 1470 Timișoara 1514

Makfalvai Dózsa György

Carneficiul 20 iulie 1514

Valahia Mare Ungro-Vlahia Vlahia dinspre Ungaria

Valahia Mică Ruso-Vlahia Vlahia dinspre Rusia

Despina văduva lui Neagoe Basarab Maica Platonida răpusă de ciună la Sibiu 30 ian. 1554

uluitorul act de negliobie politică de la 1514

Pentru că unii se află în beznă Alții se află în lumină De văzut se văd cei aflați în lumină Nu și cei aflați în beznă

În lucrarea “Ghid pentru studiul istoriei medievale” (Roma, 2004, trad. Radu Gâdei, 2007), Paolo Cammarosano preia un motto sugestiv din “Opera de trei parale” (Bertold Brecht): “Pentru că unii se află în beznă/ Alții se află în lumină/ De văzut se văd cei aflați în lumină/ Nu și cei aflați în beznă”. Istoria evului mediu sibian prezintă încă multe “secrete”, pentru majoritatea contemporanilor. După moartea lui Neagoe Basarab, văduva Despina Milița (fiica lui Ioan Brancovici al Serbiei și nepoata mitropolitului Maxim) s-a refugiat la Sibiu, aici crescându-și cele două fiice, fiind ocrotite de vărul ei, Ludovic al II-lea al Ungariei și Boemiei. Cu sprijinul acestuia, ele au fost căsătorite: Ruxandra cu Radu de la Afumați (domnitorul Țării Românești). iar Stana cu Ștefăniță Vodă (domnitorul Moldovei). Pentru a cunoaște obiceiurile epocii, trebuie amintit darul de nuntă al sibienilor, primit de Radu de la Afumați (nunta a fost în 21 ianuarie 1526): «1 boloboc de vin, 20 de boi de tăiat și 8 căruțe de lemne». În lucrarea “Ținutul sibian în lumina istoriei”, Aurel Dumitrescu-Jippa și Nicolae Nistor au prezentat și complexitatea relațiilor dintre țări: «Radu de la Afumați care grupase în jurul său o mișcare populară antiotomană, biruie pe turci în 1522 cu ajutorul lui Ioan Zápolya. În anul următor, la o revenire a turcilor, Radu de la Afumați, găzduit vremelnic lângă Sibiu în comuna Șura Mare, ruga magistratul să-i îngăduie să treacă

munții prin “districtul Săliștii” pentru a-și recuceri tronul (...) Alianța lui Radu de la Afumați cu Sibiu în lupta contra turcilor se chează și prin trimiterea familiilor logofătului Harvat și a altor boieri, cu tot avutul lor la Sibiu, pe timpul desfășurării operațiunilor din Muntenia contra lui Mehmet Beg. Voievodul scria sibienilor, în 1526, rugându-i să lase familiile boierești să se întoarcă în țară “și să piarză pe un lotru ce s-a ridicat printre dînșii împotriva domnului”. În 1554, printre cele 3200 de victime ale ciumei din Sibiu, s-au numărat preotul paroh Paul Wiener (primul superintendent evanghelic), dar și doamna Despina, călugărită cu numele Maica Platonida, la schitul Ostrov (primul schit de călugărițe muntean); ea a fost înmormântată în biserica mănăstirii Curtea de Argeș.

Semnele sfârșitului Ungariei medievale s-au ivit încă din timpul domniei lui Neagoe Basarab, Transilvania fiind zguduită de răscoala nobilului secuî Gheorghe Doja - Makfalvai Dózsa György. În cartea “**Chipuri din hronicul Neamului**”(1977), istoricul Ioan Chindriș prezenta “**Carneficiul lui Doja**”: «... Iar acest Gheorghe Doja, cel mai mare conducător de război țărănesc din istoria lumii, avea și el un suflet în acea zi de 20 iulie a anului 1514, când l-au dus în lanțuri spre tronul înroșit în foc. (...) Gheorghe Doja a dezlănțuit, totuși, tempesta răscoalei dintr-o compasiune adâncă pentru cei năpăstuiți. Cît despre el, mărturiile ni-l înfățișează ca pe un soldat liber, fără casă și familie, merituos în luptă pînă la a fi chemat în fruntea unei oștiri de 40.000 de oameni. Și dacă acest transilvănean ar fi fost îndemnat doar de îndemnurile vitejiei, atunci ar fi îndreptat oastea cruciată către Stambul, către lupta cu turcii, și - cine știe? – poate un nou Iancu de Hunedoara s-ar fi înscris în analele istoriei acestor locuri, în persoana omului care-i semăna pînă și la făptură cneazului din Hunedoara. Dar, vai! acasă la el, în Transilvania, prin satele de unde și-a adunat Doja țărani cruciați, domni de pămînt și-au slăbozit din nou prigoana. Istoria consemnează cu silă **uluitorul act de neghiobie politică de la 1514**: ca să-și poată lucra moșiile, nemeșii cer să se desfacă oastea țărănilor cruciați. Cu Semiluna la porțile Europei de mijloc, se cere **desfacerea unei oștiri de 40.000 de oameni tari și căliți, căci moșiile trebuiau lucrate!** Și pentru că țărani-ostași adunați de Doja pe cîmpul Rákosului refuză să se întoarcă, li se schingiuiesc și batjocuresc familiile. **Femei prinse în jug în locul animalelor.** Copii murind la marginea tarlalei domnești. Lugubru dans al egoismului nobililor, împingînd țările la marginea prăpastiei. Și Doja a priceput atunci care este dușmanul de mai aproape și – o spun documentele – s-a înfiorat de amarul celor obidiți. O amețitoare carieră ostășească e părăsită pentru totdeauna. Un destin de eroism nou i se deschide înainte. Și 40.000 de țărani maghiari și români, organizați în mod militar superior, își dezlănțuie sentimentul revoltei într-un război popular cum – cred – n-a mai cunoscut istoria. Blestemăția de la 20 iulie 1514 îmi zădărnicește întotdeauna dialogul intim cu acest impresionant erou al dreptății omenești. Aș vrea să mă apropiu de inima oșteanului colțuros și milostiv pînă la a dezlănțui un război pentru un plîns de copil, dar între el și mine se interpune întotdeauna carneficiul. **Cruzimea arderii de viu și a tăierii lui spre ospăț canibalic** îmi dă sentimentul unei căderi logice, oprindu-mi răsufarea la tabloul terifiant al sfârșitului. O mîrșăvie mai mare decît s-ar crede: imaginea aceasta de abator exclude atitudinea umană în fața morții, furîndu-i eroului compasiunea posterității, ce se oprește la pragul ororii. “Am ajuns la o culme pe care nu o vom mai depăși, dacă **dăm trupuri vii de mîncare unor oameni**, împotriva voinței lor”, nota cu amărăciune

contemporanul Ioan Sommer, un cunoscător al evului mediu. Trebuie să cuprindem cu mintea întreaga abjecție a morții cu care l-au învrednicit opresorii norodului, trebuie să ne rănim adânc conștiințele cu gheara acestei abjecții, spre a o putea accepta și învinge. Căci dincolo de ea se săvârșește trecerea în nemurire a unui suflet mare și frumos, care merită contemplarea noastră... Gheorghe Doja, coroană de foc a martiriului pentru cei mulți». Urmările răscoalei se cunosc, armata nobililor ungari - slăbită de conflictul intern, a fost zdrobită la Mohacs (29 august 1526), Ungaria fiind transformată în pašalâc.

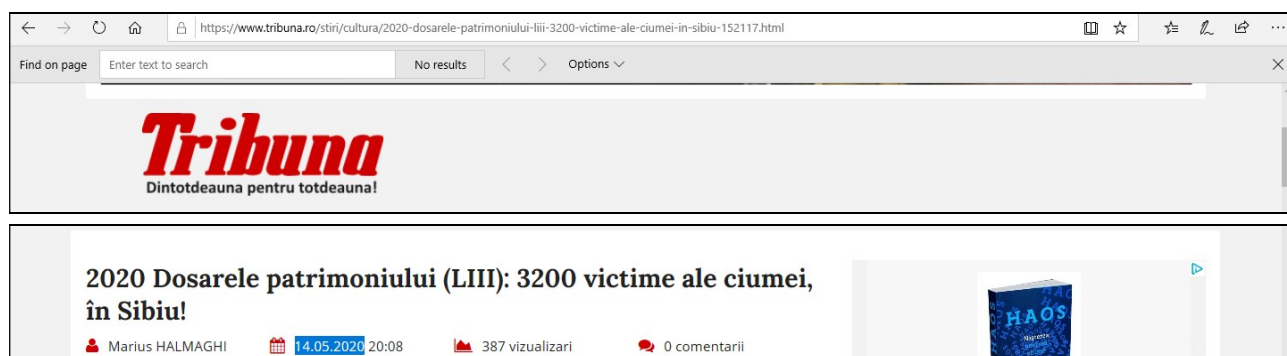
În **“Românii și puterea în Regatul Ungariei medievale (secolele XIII-XIV). Din mâinile valahilor schismatici”**, istoricul Ioan Aurel Pop prezenta ținuturile conduse de români, popor care cu greu a reușit să iasă din bezna evului mediu: « ...cele două voievodate românești, locuite și conduse de români, de la nord de Dunăre se cheamă în multe izvoare **Valahia Mare** (Țara Românească) și **Valahia Mică** (Moldova) sau **Ungro-Vlahia** (Vlahia dinspre Ungaria) și, respectiv **Ruso-Vlahia** (Vlahia dinspre Rusia) ... Banatul este numit uneori în Evul Mediu **Valachia Cisalpina** (adică **“Țara Românească de dincoace de munți”**, iar dintr-o serie de documente latine din preajma anului 1500 referitoare la Banat sunt pomenite judecăți făcute nu după “dreptul românesc” ca de obicei, ci după **“dreptul Țării Românești” (ius Valachie)**». Puțini istorici contemporani mai amintesc de **“Statutele Țării Făgărașului”** (1508) sau despre **Statutele municipale ale sașilor din Transilvania** (1583). Magistratul sas Felix Sutschek (n.1925, din 1989 stabilit la Stuttgart) prezintă o “privire asupra trecutului vieții juridice în Transilvania”, în lucrarea **“Statutele municipale ale sașilor din Transilvania”** (1997). În prefață, judecătorul dr. Gheorghe Vâja preciza: «În Transilvania Voievodat (1111? - 1526) și Principat (1540-1691) izvoarele de drept au fost cutuma și legea. În ce privește cutuma, exista un vechi drept cutumiar românesc, (**Jus Valahicum**) codificat în Statutele Țării Făgărașului din anul 1508, dreptul populației maghiare, al populației secuiești și al populației săsești. Legea – dreptul scris – a fost materializată: în primul rând în decretele regale, în privilegiile regale ori princiare, statute, convenții, coduri și colecții. Dreptul cutumiar, în decursul timpului, a fost parțial codificat și cuprins în categoria izvoarelor scrise»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-dosarele-patrimoniului-liii-3200-victime-ale-ciumei-in-sibiu-152117.html>

În: Tribuna, 14 mai 2020